

کار حرفه‌ای: مفاهیم، ویژگیها و کارکرد

محمد شلیله

سر دبیر «سایرس» صفحه‌ای از هر شماره فصلنامه را به من سپرده‌اند تا مطالبی را با خوانندگان آن در میان نهم. و من که بررسی پیرامون «کار» و «حرفه و حرفه‌ای‌گری» موضوع بخش درخور توجهی از فعالیتهایم در سالهای اخیر بوده است، بر آن شده‌ام که در این فرصت، به صورت پیوسته، به بررسی جنبه‌های حرفه‌ای بودن کار حسابداری و حسابرسی بپردازم. موضوعی که در ایران کمتر به آن پرداخته شده، اما در شناخت موقعیت و نقش حسابداران و حسابرسان در جامعه‌های کنونی نقش تعیین‌کننده دارد. کاویدن این موضوع در آغاز، نیازمند مروری است مختصر بر مفاهیم و ویژگیهای «کار» (و نه «شغل» که صورت ویژه‌ای از صورت کلی «کار» است)، به نحو عام. بحث اخیر که بر یافته‌های پژوهشهای جامعه‌شناختی دهه ۱۹۹۰ به بعد استوار است، تنها تا جایی پیش می‌رود که به بررسی کار حرفه‌ای یاری رساند.

تعریف کار

با اینکه «کار» بخش عمده‌ای از زندگی فرد را به خود اختصاص می‌دهد، اغلب پژوهشگران تردید دارند که بتوان تعریفی واقعی و بدون ابهام از «کار» به دست داد. مشخص‌ترین تردید در اینباره آن است که چگونه می‌توان فعالیتهایی را که در عرف، «کار» به حساب می‌آیند از فعالیتهایی که بیشتر ویژگیهای «کار» را دارند اما در عرف «کار» به حساب نمی‌آیند باز شناخت. برای مثال کمک به امور تحصیلی فرزند در خانه کم و بیش همسان کوششی است که معلمان انجام می‌دهند، در حالیکه کمک به امور درسی فرزندان در خانه «کار» به شمار نمی‌رود. یا پختن غذا برای اعضای خانواده که فعالیتی است همسان کار آشپزها در رستورانها، برخلاف فعالیت آشپزها «کار» شمرده نمی‌شود. همچنان که بسیاری از فعالیتهای مربوط به گذران اوقات فراغت از نظر صرف وقت،

صرف انرژی، و اعمال کوشش فکری یا مراحل انجام، فرق چندانی با «کار» کردن ندارند، اما «کار» محسوب نمی‌شود. هنوز حتی در میان پژوهشگران این رشته، مرز بین «کار» و «تفریح» یا «گذران اوقات فراغت» مورد بحث است. جامعه‌شناسان دریافته‌اند، در حالیکه نوع خاصی از فعالیت در جامعه‌ای یا در شرایط ویژه‌ای «کار»

وسیله انسانهای نخستین کوچگر را جلوه‌های آغازین «کار» دانسته‌اند. تردیدی وجود ندارد که «کار» از همان آغاز چه از جنبه مفهومی، یا شیوه انجام و نقش و کارکرد تغییرات و تحولات چشمگیری را پشت سر گذاشته و همچنان رو به تغییر است؛ تغییراتی که بیش از هر چیز از تحولات پی در پی در ساختار مناسبات اقتصادی و اجتماعی تولید و دگرگونی در شیوه تولید سرچشمه گرفته است. در کلی‌ترین تقسیم‌بندی تاریخی، مفاهیم، ویژگیها و کارکرد «کار» دورانهای گردآوری خوراک و شکارگری، جامعه‌های کشاورزی نخستین، عصر انقلاب کشاورزی، عصر میانه و انقلاب صنعتی را پشت سر گذاشته است تا زمان حاضر که دوران فراصنعتی و عصر تکنولوژی و عصر اطلاعات را می‌گذراند.

منابع:

- Erikson, K. and Vallas, S.P., **The Nature of Work: Sociological Perspectives**, American Sociological Association, U.S.A., 1990
- Grint, K., **The Sociology of Work: An Introduction**, 2nd Edition, Polity Press, Cambridge, 1998
- Hall, R.H., **Sociology of Work: Perspective, Analysis, and Issues**, Pine Forge Press, California, USA, 1994
- Hodson, R. and Sullivan, T.A., **The Social Organization of Work**, 2nd Edition, Wadsworth Publishing Company, California, 1995
- Tausky, C., **Work and Society: An Introduction to Industrial Sociology**, University of Massachusetts, Amherst, F.E. Peacock Publishers Inc., ITASCA, Illinois, 1984

به حساب می‌آید ممکن است در جامعه‌ای دیگر و در شرایطی دیگر «کار» محسوب نشود. آنان عقیده دارند که تشخیص «کار» از فعالیتی که «کار» به حساب نمی‌آید به شرایط اجتماعی جامعه و قضاوت مردم آن جامعه نیز بستگی دارد. بر همین اساس توافقهایی نسبی یا قراردادی بین شماری از نظریه پردازان «جامعه‌شناسی کار» در مورد مفهوم «کار» و مصداق آن به وجود آمده است، از این قرار که اولاً، تشخیص «کار» از فعالیتهایی که «کار» به حساب نمی‌آید، امری است که بیشتر مبنای عرفی و تجربی دارد تا مبنای نظری، ثانیاً تعریفی از «کار» به طور عام پذیرفته تر است که همزمان در مطالعات اجتماعی و بررسیهای اقتصادی مفهوم واحدی را برساند و امکان

کار را کوشش و فعالیتی که فرد با هدف تولید ارزش به صورت کالا یا خدمت مسئولیت انجام آن را در برابر دیگران پذیرفته و آن را با هدف کارکردن انجام می‌دهد دانسته‌اند

اندازه‌گیریهای مربوط در بررسیها و مطالعات مقداری و اقتصادی را نیز امکانپذیر سازد. کلی‌ترین، عامترین و ساده‌شده‌ترین معنای عرفی «کار» که در زندگی روزمره اغلب جامعه‌ها از قبول عام برخوردار گردیده، این است که «کار» فعالیتی است که در برابر پرداخت مزد انجام گیرد. اما به رغم وجود توافق گسترده بر سر تعریف ناپذیر بودن «کار»، در معنای جهان‌شمول تعریف، «کار» را کوشش و فعالیتی که فرد با هدف تولید ارزش به صورت کالا یا خدمت مسئولیت انجام آن را در برابر دیگران پذیرفته و آن را با هدف «کار» کردن انجام می‌دهد، دانسته‌اند. ویژگی این تعریف این است که بر شخص انجام دهنده «کار» و قصد او که «کار» کردن است تاکید می‌کند و مفهوم اقتصادی «کار» را نیز دربر می‌گیرد.

به دقت روشن نیست که «کار» از چه زمانی به عنوان فعالیتی متمایز مورد توجه انسان قرار گرفته است. اما اغلب پژوهشگران که تاریخ «کار» را بررسیده‌اند فعالیتهای شکارگری و جمع‌آوری خوراک به